ANTYLLI,

10 et 11

VETERIS CHIRURGI,

ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ,

CONSENSU

FACULTATIS MEDICAE HALENSIS,

UT

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES

LEGITIME ACQUIRAT,

PRAESIDE

CURTIO SPRENGEL,

MEDIC. ET BOTAN. P. P. O.

D. XII. APR. cIↃIↃCCIC.

PUBLICE VENTILANDA EXHIBET

PANAIOTA NICOLAIDES,

EPIROTA,

SOC. SYDENHAM. SODALIS.

HALIS MAGDEBURGICIS,

TYP. JO. JAC. GEBAUERI, cIↃIↃCCIC.

ΤΩ

ΣΟΦΟΛΟΓΙΩΤΑΤΩ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ

ΤΗΣ

ΕΝ ΒΟΥΚΟΡΕΣΤΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΚΥΡΙΩ ΜΟΙ ΚΥΡΙΩ

ΛΑΜΠΡΩ ΦΩΤΙΑΔΗ

ΤΩ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΩ

ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΩΤΑΤΩ ΜΟΙ ΘΕΙΩ

ΤΟΥΤΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΔΙΟΝ ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ.

DE

ANTYLLO.

Προδιοίκησις.

1.

Plurimorum inventorum nomina perierunt, aliorum prifca antiquitas fabulis deformavit et commentis anilibus. Eo vitio laborat maxime medicinae hiftoria, non antiquiffimorum folummodo temporum, fed ferioris etiam aetatis, quae *Galenum* fequebatur. Is enim folertia infigni merita majorum fuorum memoriae tradidit, etiamfi fides et candor ipfius quandoque in fufpicionem vocentur. Hactenus tamen immenfa, quam ex auctorum cujusvis generis lectione adfidua retulit, meffis nobis etiamnum prodeft, ut artis noftrae fata nequaquam fignare neque enumerare poffimus, nifi ex ipfius libris, tanquam e genuinis hauriamus fontibus.

2.

Similis vero virtutis aemulum *Galeni* pofteritas nullum nobis fiftit, qui nimirum majorum fuorum merita fcriptis mandaverit. Nimis certe adftricti fuerunt, qui ipfum exceperunt, veterum doctrinae, verbotenus faepius eos defcribentes, meritumque id quantulumcunque fibi vindicantes, ut majorum monumenta, temporum injuria deperdita, nobis reliquerint. Hinc ortum eft, quod, licet plurima fuperfint auctorum, qui *Galenum* fequuntur, fragmenta, nullum fere eorum

certae cuidam aetati aut regioni adfcribendum invenimus. Plurimi profecto, qui inter *Galenum* et *Paullum* Aeginetam aut *Aëtium* Amidenum vixerunt, Romae five in aliis Italiae urbibus floruiffe videntur, quum medici fere omnes, qui romano imperio circa ea tempora infervierunt, Graeci fuiffe videantur.

3.

Antylli autem aetas tum e fcriptoribus divinanda eft, qui eo ufi funt, tum e variis locis, quae pofteritas ejus nobis fervavit, quibus ludos gymnafticos ita defcribit, ut ad florentiffima romani imperii tempora referendus effe videatur. Quum *Galenus* eum nusquam, *Oribafius* vero innumeris nominet locis, ferioris vero temporis fcriptores jugiter eum ponant medium inter *Galenum* et *Oribafium*, his etiam temporibus adjudicandum eum effe arbitror. *Diocletiano* igitur aut *Conftantino* primo aequalis tempore fuit.

Diocletiani vero potius aetati quam alii accenfendum effe noftrum, efficimus inde, quod alienum eum videmus ab omni prioris aevi fuperftitione ac a commentis fcholae Alexandrinae, quae Platonifmum reftituere orientalique pfeudophilofophiae jungere ftudebat. Simili fere fuperftitionis contemtu inclaruerunt *Philagrius* et *Pofidonius*, *Valentis* imperatoris coaevi. Is enim, cum pharmacorum quorumdam compofitionem fieri barbaricis pronunciatis verbis, dixiffet, addit, fuperfluum hoc fibi videri et indecorum [a])! *Pofidonius* vero, dum de incubo loquitur, daemonem eum effe negat, fed magis praeludium aut prooemium morbi comitialis aut infaniae aut fyderationis habet. Eodem fere modo *Antyllus*, fuperftitione cujusvis generis fpreta, rationi congrua ubique praecepta exhibet. *Diocletiani* enim temporibus prohibitum fuit, cuivis adhaerere fuperftitioni, quae Alexandrinam faperet fcholam. Aftrologiae ufum et magiae, ut et librorum improbatae lectionis penitus interdixit imperator, arbitrio fuo dominans [b]). Comburi juffit aegyptiacos libros omnes, qui de chryfopoea aliisque magicis artibus tractabant [c]). Ei legi adftricti, qui fcholis praeerant, abftinuerunt, multae indictae metu, ab omni doctrina, quae fuperftitioni aut magiae nitebatur, ut vera fcientiarum ratio magis perfici poffet.

4.

Sufficit de aetate. Libri, quos reliquit, plerique perierunt, ficut et plerorumque ejus aevi auctorum, e. g. *Leonidae*, *Magni* Ephefii, *Magni* Antioche-

a) *Aët.* tetrab. III. ferm. 4. c. 42. col. 607. coll. *Stephan.* 2. *Id.* tetrab. II. ferm. 2. c. 12. col. 255.
b) *Sprengels* Gefch. der Arzneyk. Th. II. S. 134. c) *Ib.* p. 154.

tiocheni, *Zenonis* Cyprii, *Philagrii*, *Posidonii.* Et singularis quidem sors fuit, quod libri, qui peculiari modo artem medicam tractarent ac vere augerent, deperditi sint, superstitibus iis, qui nil nisi farraginem ex aliis auctoribus collectam continent: e. g. *Aëtio*, *Oribasio* aliisque. Duae ejus caussae potissimum probabiles videntur, quarum prima inertiam et segnitiem ejus aevi complectitur, quae fontes adire nollet, sed rivulis aditu facilioribus contenta esset; altera vero quaerenda est in ipsa compilatorum injuria, qui, quo melius plagium absconderent, delevisse fontes, aut interitum librorum saltem non praevertisse consulto videntur. Destructo Serapeo, *Theodosii* imperatoris jussu [d]), incendiis copiosis, Constantinopolin devastantibus, bibliothecam inprimis a *Juliano* imperatore locupletatam consumentibus [e]) deletum est, quidquid supererat e prioris aevi monumentis.

Antylli autem, quae supersunt, exstant tum in bibliotheca Vindobonensi, tum in Medicea. In illa servatur fragmentum pharmacevticum de compositione emplastrorum et unguentorum [f]), idem quod et *Paullus* Aegineta [ff]) et *Oribasius* [g]) descripserunt.

In Medicea vero exstant aliqua e libro de *clysmatibus* et de *victus ratione* [h]).

Reliqua nobis servarunt *Oribasius*, *Aëtius*, *Paullus Aegineta*, *Nicetas*, *Stobaeus*, *Avicenna* et *Rhazeus*. Excerpta autem sunt e libris de *auxiliis*, de *remediis externis*, de *remediis evacuantibus* et de *febribus*.

5.

Haec vero fragmenta numerosa insignis momenti instar habent, tum experientiae ditissimae, tum eruditionis, tum ingenii auctoris amplissima documenta. Maximam vero attentionem chirurgica ejus praecepta merentur, quippe quae, a nemine majorum ipsius accepta, solidam *Antylli* nostri cognitionem commonstrant, variaque complectuntur, quae nuperorum temporum inventa perperam credita sunt. Tempestivum itaque est, διασκευὴν hujus commentarioli juxta doctrinae medicae varias partes instituere, praemissis iis, quae pathologiam et victus rationem complectuntur, tum vero addendis, quae ipsam morborum curationem et manus auxilia attinent.

II.

d) *Ammian. Marcellinus* lib. XXII. c. 16.
e) *Heyne* de interitu operum artis priscae in Commentat. soc. Götting. vol. XII. p. 273. f.
f) *Lambec.* biblioth. Caesar. Vindob. lib. VI. p. 236.
ff) Lib. VII. c. 17. p. 283. (ed. Basil. graec. 1538.)
g) Synops. ad Eustath. lib. II. c. 61. p. 59. interpret. *Rasar.* (8. Basil. 1557.)
h) *Bandini* bibl. Medic. lib. III. p. 151.

II.
Pathologica et Diaetetica.

6.

Primum vero *Antylli* noſtri fragmentum pathologicum diagnoſin hydrocephali docet, quod cum in rariori libro exſtet [i]), totum eum locum deſcribere commodum duximus: *Τὸ ὑδροκέφαλον γίνεται πάθος, ἀφυῶς τῆς κεφαλῆς θλιβομένης ὑπὸ τῶν μαιῶν, ἔτι νεογενῶν ὄντων τῶν παιδίων. Παρακολουθεῖ τοῖς ἐν τῷ πάθει ὄγκος πολὺς προμήκης περὶ τὴν κεφαλὴν, αἶσχος οὐκ ὀλίγον παρεχόμενος. Διαφοραὶ δὲ τῶν ὑδροκεφάλων εἰσὶ τρεῖς, ἢ γὰρ μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τοῦ περικρανίου, ἢ μεταξὺ περικρανίου καὶ τοῦ ὀστοῦ. ἢ μεταξὺ τοῦ ὀστοῦ καὶ μήνιγγος· μεταξὺ γὰρ μήνιγγος καὶ ἐγκεφάλου συστῆναι ὑγρὸν ἀδύνατον, φθαρείη γὰρ ἂν πρότερον ὁ τοῦτο παθὼν, πρὶν τὸ ὑδροκέφαλον συστῆναι πάθος. Σημεῖα δὲ τῶν μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ περικρανίου τὸ ὑγρὸν ἐχόντων, τοιαῦτα ἐστίν. Ὄγκος εὐαφὴς, ὁμόχρους, ἀναλγὴς, εἰς ὕψος κεκυρτωμένος, ἠρέμα δι' ὀλίγου σώματος ὑποπίπτων, κατὰ τὴν ὑπέρεισιν τῶν δακτύλων ῥαδίως ὑπείκων τε καὶ ἀντιμεθιστάμενος.*

Εἰ δὲ μεταξὺ περικρανίου καὶ ὀστοῦ συσταίη τὸ ὑγρὸν, τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως παρακολουθήσει, ἀλγημάτων δὲ μᾶλλον ἀντιλήμψονται οὗτοι, καὶ ὄγκος αὐτοῖς ἧσσον διαυγήσει καὶ ἀντιμεταςήσεται βραδύτερον καὶ τὰ ἐπεστορεσμένα σώματα πολλὰ τοῖς ἐπαφομένοις ἀπαντήσηται. Εἰ δὲ μεταξὺ μήνιγγος καὶ ὀστέου τὸ ὑγρὸν συσταίη, ὄγκος μὲν ἔσται, τὸ γὰρ ὀστοῦν ἔτι ἀπαγὲς ἐπὶ τῶν νηπίων ἐστὶν, καὶ εὐκίνητον καὶ εὔθλαστον ὂν ἐπεκταθήσεται ῥαδίως, καὶ στερεὸς ὄγκος εὑρηθήσεται καὶ ἐπώδυνος, καὶ ἐς ὀξὺ μᾶλλον ἀνηγμένος. Οἱ τόποι δήτοι κατὰ μέτωπον καὶ προτάφους στενότεροι ἢ κατὰ λόγον τοῦ σώματος εὑρεθήσονται, συναγομένων τῶν ἐνταῦθα μερῶν, διὰ τὴν εἰς ὕψος ἀνάτασιν, περὶ τ' ὀφθαλμοὺς μαρμαρυγαὶ καὶ σκαρδαμυγμοὶ τούτοις παρακολουθήσουσιν.

Εἰ δὲ συσταίη μεταξὺ μήνιγγός τε καὶ ὀστέου τὸ ὑγρὸν, μὴ προώσειεν δὲ μηδὲ κυρτώσειεν τὸ ὀστοῦν, ἀλλὰ διαστήσειεν τὰς ῥαφὰς, ἀνελεύσεται μὲν τὸ ὑγρὸν, καὶ εὑρεθήσεται μεταξὺ περικρανίου καὶ ὀστοῦ. Σημεῖα δὲ τὰ μὲν ἄλλα παρέψεται τὰ αὐτὰ, ἅπερ εἶχεν ἡ μεταξὺ περικρανίου καὶ ὀστοῦ σύστασις, τὰ δὲ ἀλγήματα τούτοις, ὧν αἱ ῥαφαὶ διέστασιν, μείζω παρακολουθήσει. Ἴδια δὲ καὶ ἐξαίρετα, ἐπὶ τούτων εὑρεθήσεται σημεῖα δύο, τό,τε θλιβομένου πάντοθεν τοῦ ὄγκου τὸ ὑγρὸν ἔλασσον φαίνεσθαι, ὡς ἂν καταδυόμενον διὰ τῆς διαστάσεως τῶν ῥαφῶν, εἰς ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὅθεν ἐπανῆλθεν, καὶ τὸ τὴν χεῖρα ὁμαλῶς παραγομένην ἐπὶ τοῦ ὄγκου κατά τινα μέρη οἷον κενεμβατεῖν, τοῦτ' ἔστιν κατ' ἐκεῖνα, καθ' ἃ διέστασιν αἱ ῥαφαί.

7.

i) *Nicet.* collect. chirurg. veter. c. 79. p. 121. ſ. ed. *Cocchi.* (fol. Florent. 1754.)

7.

Ex eo loco apparet, *Antyllum* discrimen insigne statuere inter colluviem aquosam, quae varia occupat cerebri integumentorum interstitia, excepto fere eo loco, qui meninges interest et cerebrum ipsum, ubi nullum humorem posse salva vita effundi autumat. Eamdem sententiam profert *Leonidas* Alexandrinus k), qui de ceteris quoque cum *Antyllo* consentit. Quae quidem opinio quamvis nuperis, *Morgagnii* l) maxime, observationibus copiosis confutari videtur, congruit tamen quadantenus cum *Weikardi* effato, hydrocephalum omnem internum potius in mortis articulo contingere, morbique praegressi vehementia produci, quam quod caussa morbi esse possit m).

Inter cranium vero et duram matrem, inter pericranium et calvariam, imo inter pericranium et capitis integumenta, non raro humores aquosos effundi, experientia confirmat *Gredingius* n), quanquam signa haudquaquam eadem adesse videantur, quae *Antyllus* indigitat.

Caussa vero, quam solam accusat, laesionem nimirum capitis in partu, confirmatam a *Stollio* o), ejusmodi est, ut speciem hydrocephalorum, quam intelligit, ilico prodat. Est enim hydrocephalus externus recens natorum, integumenta capitis sola offendens, qui vel congenitus partum insigniter retardat, vel in ipso partu a rudi capitis compressione oritur, de quorum utraque specie consulendi sunt *Steidelius* p) et *Mursinna* q).

8.

Altera pathologica observatio *Antylli* servata est a *Rhazeo* r). Versatur autem in febris diariae ortu ex apostematibus, maxime bubonibus inflammatis; hanc potissimum nocturnam esse expertus est et frigore orbam, calore autem utplurimum incedere. Ultimam hanc animadversionem *Galenus* jamiam fecerat s), confirmat autem *Forestus* t).

Deinde

k) *Aet.* tetr. II. serm. 2. c. 1. col. 243.

l) De sedib. et causs. morb. ep. V. 19. VI. 12. VII. 6. 13. 15. VIII. 6. 9. 11. IX. 3. X. 11. XI. 6. 11. XVI. 36. 40. etc.

m) *Weikard's* verm. Schriften, Th. I. S. 500.

n) Verm. Schrift. Th. II. S. 92.

o) Praelect. in morb. chronic. tom. I. p. 289.

p) Samml. verschied. Beobacht. Th. III. S. 119.

q) Medic. chirurg. Beobacht. T. I. S. 300.

r) Contin. lib. XVII. c. 5. p. 356. b. (fol. Venet. 1506.)

s) *Galen.* de cris. lib. II. p. 412. (ed. graec. fol. Basil. 1538.)

t) Observ. lib. 1. c. 6.

Deinde legimus anni tempora eum et diei cum menfis temporibus ita comparaffe, ut ver fimile fit matutino tempori et primae lunae phafi, aeftas meridiei et plenilunio, vefpera autumno et ultimae lunae phafi, nox vero hiemi et novilunio u). Hic quidem antiquiffimus mos, tempora anni, diei et menfis cum quatuor aetatibus humanis componendi, a Pythagoraea inde fchola derivandus, ab *Hippocrate* variis locis fervatur v). Inde etiam ipfe *Antyllus Hippocratis* auctoritate utitur loco quem *Stobaeus* habet, ut hanc aetatum et anni temporum comparationem confirmet, et *Plato* teftatur, Hippocrateos medicos hoc fenfu univerfum cum corpore humano perpetuo compofuiffe w). Inde etiam pofteriores feptenum numerum in omnibus naturae operibus anxie fcrutantes, fuperftitiofam hebdomadum in corporis animalis viciffitudinibus efficaciam ftatuerunt, exemplis *Ariftidis* Samii x), *Stratonis* Lampfaceni y), *Philonis* Judaei z) aliorumque.

9.

Idem *Antyllus* memorabilem nobis reliquit divifionem, qua anni tempora fingula in fuas diremit portiones. videlicet primam, mediam et ultimam a). Portionem mediam habere *εἰλικρινεστάτην τῆς ὥρας κρᾶσιν*, primam vero et poftremam temporibus fibi vicinis fimiliores fieri. Etenim veris primam partem magis humidam, minusque calidam, mediam calidam et humidam ex aequo, poftremam calidiorem effe quam humidiorem. Eodem modo difpefcit etiam cetera anni tempora, quae quidem divifio feriorem redolet aetatem, quum prifcis *Hippocratis* temporibus non quodvis anni tempus, fed folam hiemem tripartitam fuiffe, Cl. Praefes jamjam oftenderit b).

Eodem loco *Antyllus* aëris differentias, earumque efficaciam in corpus humanum. Frigidum aërem facere *εὐσαρκίαν καὶ εὐτροφίαν και πιμελῆν*, hujusmodi eft videre incolas regionum feptentrionalium. Morbis acutis gignendis fatis parem non effe, fed eo magis diuturnos producere, velut tabem, cachexias et articulorum morbum. Calidus vero aër *σωμάτων δαπανητικὸς καὶ ἰσχναίνων τὰ συγκρίματα*, fanis vero magis *εὐκινησίαν* tribuere et *εὐτονίαν*: in morbis autem facile tentare vires, ner-

vis

u) *Oribaf.* collect. lib. IX. c. 3. 4. p. 386. 387. ed. cit. — *Stobaei* fentent. XCIX. f. 473. b. 475. b. (fol. Tigur. 1543.)
v) *Hippocr.* Aphor. III. 18.
w) Phaedr. p. 271. ed. Bafil. graec. fol. 1534.
x) *Gell.* noct. attic. lib. III. c. 10. p. 92.
y) *Macrob.* comment. in fomn. Scipion. lib. I. c. 6. p. 28. (ed. *Gronov.* 8. Lond. 1694.)
z) De mundi opific. p. 26. ed. *Mangey.*
a) *Stob.* l. c. f. 473. b.
b) *Sprengels* Apolog. des Hippocr. Th. II. S. 513.

vis et pectori conducere, reliquis vero partibus non satis utilem esse. Praeterea interesse plurimum, aër crassior sit an tenuior; illum enim servare et continere vires alioquin facile dissipandas, tenuem vero maxime salubrem esse. Has aëris qualitates praestantissima saepius praebere remedia, omnemque igitur mereri medicorum attentionem [c]. Praetereunda haec *Antylli* monita haudquaquam esse videntur, quamvis nimis generatim pronunciata; melius enim et cautius jam *Hippocrates* aëris effectus ad varias hominum constitutiones dijudicavit [d].

10.

His vero superstruit diaetetica praecepta, quae, licet quoque nimis καθ' ὅλου prolata, pluribus tamen proderunt constitutionibus. Loca edita praedicat, tanquam ventis probe perspirata, omnibus conferre pectoris adfectibus et capitis, cunctisque sensuum organis. Humiles vero locos commodos esse διαφορουμένοις καὶ συγκοπτομένοις, i. e. *qui soluti sunt et animam deficiunt*, tum etiam senibus. Maritimos hydropicis et rheumaticis expedire, item, ubi siccare, calefacere aut aperire meatus oportuerit. Mediterraneos frigidiores esse maritimis, et ad morbos acutos utiliores, nisi palustres aut valles occlusae fuerint: palustres enim ut semper malos, ita aestate pestilentes esse. Petrosos aestate nimium concipere calorem, frigus vehementissimum hieme, non male tamen sanitati conferre. Peiores habet locos fluviis adjacentes, lacunosos et metallifodinis vicinos. Argillosos stomachum resolvere, cum vaporem emittant ἔκλυτον [e].

Ex his vero monitis efficere temerarium haudquaquam videtur, *Methodicae* sectae nostrum addictum fuisse, quod ad constringendos aut resolvendos corporis meatus ubique consilium transferat: quod quidem etiam colligi licet ex ἀκριβείᾳ, qua victus rationem aëris qualitatibus meliorem reddere conatur [f].

Oribasius his praeceptis subnectit alia ex eodem *Antyllo*, quae domuum et tabulatorum rationem complectuntur. Quae ad terram sunt domus, conferunt febricitantibus et συγκοπτομένοις, aut qui sanguinem rejiciunt et capitis doloribus vexantur: tabulata vero superiora apta sunt iis, qui colluviem pituitae in thorace patiuntur. Laudat deinde sublimes domus et amplas et quae versus aquilonem structae sunt; pessimas esse, quae occidentem, meliores quae orientem spectent. Laudat domus e lateribus constructas, taxat, quae calce oblitae sint, quippe quae sensus offendant: carpit etiam parietes picturis distinctos, cum absurda visa excitent et insaniam febrientibus adferre possint [g].

 Alibi

c) *Stob.* l. c. d) Aphor. III. 3. 4.
e) *Stob.* l. c. f. 474. b. — *Oribas.* lib. IX. c. 11. p. 392. f.
f) Cf. Cl. Praesidis histor. medic. vol. II. p. 32.
g) *Oribas.* lib. IX. c. 13. p. 396.

Alibi *Antyllus* de ventorum efficacia in corpore noſtro loquens, ita eos tractat, ut ubique ad regiones reſpiciat, e quibus oriantur, et boream quidem ſaluberrimum, eum vero, qui e paludibus proveniat, perniciofum habet h).

II.

Quanta ſolertia et ἀκριβείᾳ *Antyllus* praecepta diaetetica in libris de *auxiliis* exhibuerit, non ex his ſolum, ſed e ſequentibus manifeſtum eſt. De *decubitu* aegrorum uberius loquens, in acutis morbis neceſſarium fere ſemper eſſe, in diuturnis vero nonniſi acceſſionis tempore, perhibet. Sublimis decubitus prodeſt iis, qui capite laborant, exceptis phreneticis, qui humilem decubitum facilius ferant. Iis, qui thoracis adfectibus laborent, ſublimem quoque decubitum commodum eſſe, in dysentericis vero et coeliacis humiliorem et magis ad ilia inclinantem. In gonorrhoea, ſatyriaſi et renum doloribus ſatius eſſe in utrumvis latus decumbere quam ſupinum praeferre decubitum. Quorum laeſa eſt digeſtio, melius ſe habere, dum in ſiniſtrum latus cubent, circumfundi enim ſtomachum jecore, adeoque promoveri concoctionem i).

Sequitur de *ſomno* et *vigilia* ſermo. Illum remittere, quae tenſa ſint, mollire, quae dura, tundere cohaerentia, inaequalia ad aequalitatem perducere, animi perturbationes et fluxiones humorum ſiſtere. Veſpertinum ſomnum ſuapte natura eſſe peſſimum: verum poſt mediam noctem et praeſertim circa diluculum permittendum eſſe continuum ſomnum k). Vigiliam vero languorem disſolvere, gravitatem diſpenſare, reſoluta corrigere, robur naturae et animo adjungere, ſudores cohibere. Iis vero, qui ex medicamento purgantur, ut uſque ad perfectam purgationem vigilent, imperandum eſſe: poſt ſumtum etiam cibum, itemque in acceſſione et ante acceſſionem vigilandum eſſe. Inducuntur autem vigiliae frictionibus durioribus ſine pinguedine, maxime ſi ex lineis pannis crudis obeantur; unguinaque conveniunt, quae acriora ſunt, quae nitrum aut euphorbium, aut λιμνῆςιν l), aut cachry, aut cardamomum, aut pyrethrum, aut uvam Taminiam, aut granum Cnidium, aut ſinapi excipiunt. Inter alia auxilia, quibus ſomnus arceri poſſit, recenſet etiam ſpectacula, quae ſi adhibeantur, nil incommodi oriri m).

12.

h) *Ib.* c. 9. p. 391.

i) *Ib.* lib. VI. c. 1. p. 189.

k) *Ib.* c. 5. p. 192.

l) Ἀδάρκη, ἀδάρκιον etiam dicitur, eſt vero ſal marinus calamis et ulvis ad maris litora adnaſcens. (*Galen.* de ſimplic. medic. facult. lib. XI. p. 151.)

m) *Oribaſ.* l. c. c. 6. p. 193.

12.

Sermocinationem iis auxiliis adnumerat, quibus fomnus arcetur; incommodam autem effe, cum vires frangat, fitim inducat et linguam ficcet. *Vociferationem* praeprimis commendat ad calorem augendum, robur corpori addendum, vocem emendandam: convenire etiam ftomachicis, et quorum laefa eft digeftio, quibus pituita redundat in corpore, et mulieribus praegnantibus pica vexatis. Capiti vero obnoxiam effe. Qui vociferaturus fit, debere fricari, purgari et leniter obambulare, tum protinus fenfim loqui ac per intervalla mediocria. Is qui doctrinae expers eft, vociferando dicat, quorum meminerit, quae clara effe et multas habere lenitatis et afperitatis mutationes videantur. Sin autem verfus fciat, jambicos dicat, et tertius locus elegiae detur, quartus modulis numerisque: qua in re praeftat etiam memoria recitare, quam legere. Inprimis autem vociferandum eft, vocem quam graviffimis fieri poteft fonis producendo, tum ad acutiffimos eamdem redigendo, deinde cum non multum in acutis permanfum fit, retro viciffim paullatim reflectendum, vocem diminuendo, donec ad graviffimam, a qua ductum initium eft, revertatur.

Quam quidem vocis exercitationem omnium praeceptorum ad fanitatis tutelam et confervationem efficaciffimam effe ufu et experientia fe didiciffe adfirmat. Id auxilium a nullo majorum ipfius adhibitum, noftrisque temporibus parum ufitatum, quanam ratione agat, deinde inquirit: opitulari autem tum fpiritu attracto copiofo, tum mufculis omnibus fuavi modo exercitatis. Hinc vocis exercitationem eo potiffimum nomine omnibus gymnafticis motibus praeferendam effe ducit, quod meatus aperiat et rariores faciat, unde carnem fieri obfequentem et ad omnem actionem maxime tractabilem; ex aliis vero exercitationibus reddi refiftentem, duram et aegre fentientem. Ideo fieri, ut idiotae et plerique athletae ingenio fint ftupido tardoque [n]). Quae omnia lectu maxime digna uberius hic enarrare vetamur.

13.

Egregia quoque fragmenta *Antylli* de exercitationum aliis fpeciebus nobis *Oribafius* reliquit.

Primum vero genus, quod tractat, eft *deambulatio*, quam vel auxilii vel recurationis gratia fuadet. Igitur deambulare auxilii cauffa cenfet in affectibus capitis et ventriculi, in defectu menftrui fluxus, et alvi obftructione: expedire ambulationem iis omnibus, quibus neceffe eft, aut a fuperioribus partibus ad inferiores aliquid defluere, aut ubi, quae ad inferiores partes propenfa feruntur, excernenda funt. Apotherapeutica vero deambulatione utitur,

 poft

n) *Ib.* c. 7 — 10. p. 194 — 201. Cf. *Gutsmuths* Gymnaftik für die Jugend, S. 583. (8. Schnepfenth. 1793.)

post graves exercitationes, purgationes et vomitus copiosos. Ea debet initio quiete, deinceps vero vehementius institui, et cursus vicissim remitti, quantitas autem e virium ratione dijudicetur. Verum, quae recurandi caussa initur, pauca et placide administrata et quieta, animi corporisque effusione conjuncta esse debet: ex quo fit, ut quietae deambulationes imbecillioribus conveniant, ut et iis, qui e pastu aut somno deambulant et parte quavis dolent. Quae vero cum crurum intentione aut calcibus incumbendo fiunt, capiti male adfecto esse maxime commodas, itemque thoraci humidiori et utero convulso et purgationi suppressae, et omnino, quibus materia sensum rapit et furit. Acclives obambulationes thoraci conferunt, declives potissimum humores versus inferiora trahunt. Inaequales utiles sunt iis, qui cito deambulando fatigantur; quae loco aspero fiunt, caput replent: quae in arena et praesertim profunda, efficacissimae sunt ad omnes corporis partes firmandas et humores versus inferiora detrahendos: quae in pratis exercentur, blandissimae sunt, nihil omnino sensus tentant, nihil commovent, sed caput tamen implent, cum propter odoris suavitatem, tum propter humiditatem. Quae sub borea fiunt, tusses excitant, thoracem laedunt, sensuum tamen integritatem adferunt; quae sub austro, caput replent, sensuum instrumenta hebetant, alvum molliunt: quae zephyris spirantibus, praestant ceteris omnibus; deteriores, quae sub apheliote. Matutinas deinde praefert et quae sereno coelo et sub arboribus fiunt, iis, qui vespertino tempore, nubilo coelo et ad lacuum aut fluviorum ripas exercentur o).

Per loca deinde sima ingredi, spiritum roborare et corpori faciles parare flexiones, ac praesertim vim cruribus addere p).

14.

Cum *cursus* sit ambulatio vehemens et concitata, inter vehementes numeratur exercitationes: valet autem ad corpora calefacienda, appetitum revocandum, stomachum firmandum, et defluxiones evocandas. *Antyllus* adhibuisse se id auxilium in renum morbis et feminis profluvio testatur. Profuisse quoque observavit ischiadicis, iisque, quorum viscera torquentur, et qui fungos esitarunt, aut a scorpionibus icti sunt. Distinguit quoque cursum versus anteriora ab eo, qui posteriora spectat, et ab eo, qui in orbe fertur q).

Accedit ad *gestationem*, quam mediam esse inter motum et quietem, placidissimam ideo et utilissimam exercitationem iis praesertim, quos vigiliae exercent: somnum enim ea conciliari, digeri excrementa et corpori robur addi. Gestatio autem fit

o) *Ib.* c. 21. p. 219 — 222.
p) *Ib.* c. 35. p. 282.
q) *Ib.* c. 22. p. 222.

fit vel in lectica; quae expedit febricitantibus et qui longo morbo aut purgationibus defatigati ſunt: his etiam lectulus penſilis utilis eſt. In ſella vero ſtratos geſtamus lethargicos maxime aut febrientes; qui vero febre expertes ſunt, in cathedra non tecta commode geſtantur. Quae in vehiculo fit, vim habet amoliendi commovendique morbos ſtabiles et permanentes: quae vero in navibus fit, vim habet elleboro ſimilem et commoventem r).

Equitationi exiguum eſſe uſum in aegrotantibus. Nam, ſi placide equus gradiatur, nihil magis quam laſſitudinem afferri: ſi vero vehementer impellatur, aliquid utilitatis adduci, ſiquidem plus quam omnes aliae exercitationes corpus et ſtomachum firmare et ſenſuum organa acutiora reddere; ſed thoraci eſſe infenſiſſimam hanc exercitationem s).

15.

Alia adgrediens exercitationum genera, primo loco loquitur de κρικηλασίᾳ, ſeu orbis impulſu. Orbem parare jubet minorem hominis ſtatura, ut ejus altitudo mammas usque perveniat, neque ſolummodo recta impelli, ſed etiam κατὰ πεπλανημένον: eſto elater ferreus, anſa lignea inſtructus: nonnullis ſuperfluos videri parvulos anulos orbi circumpoſitos, ſibi vero non ita, cum ſonitus eorum voluptatem animo pariat t). Hoc modo deſcriptus ludus gymnaſticus cum eo conſentit, quem in Germania vocant *das Reifſtreiben;* de quo vide *Mercurialem* u) et paedagogum recentiorem v). *Antyllus* vero commendat id exercitationis genus, ut corpus firmum et flexile reddatur, ut nervi firmentur et molliantur intenta corpora. Tempus autem accommodatum eſſe ante paſtum et balneum.

Natationem paucis tantummodo morbis diuturnis aptam eſſe, cum caput offendat: poteſt autem gracile reddere corpus, firmare, calefacere: prodeſt itaque, maxime dum in mari inſtituitur, ſcabioſis, leproſis et qui ex alimentis fructum non capiunt. Cavendum tamen, ne quis in dulcibus aquis diu natet, prius autem corpus inungendum et frictionibus calefaciendum w).

16.

Continuo tranſit ad *luctatorias* artes, quas παλαίστρας nomine comprehendiſſe veteres *Mercurialis* docet x). Generatim quidem *Antyllus* vehementem

luctam

r) *Ib.* c. 23. p. 223. f.

s) *Ib.* c. 24. p. 225. t) *Ib.* c. 26. p. 226.

u) De arte gymnaſtica, lib. III. c. 8. p. 161. (4. Venet. 1601.)

v) *Gutsmuths* Gymnaſtik für die Jugend S. 464. 465.

w) *Ib.* c. 27. p. 227. Cf. *Mercurial* lib. VI. c. 12. p. 304.

x) De arte gymnaſt. lib. II. c. 8. p. 102.

luctam commendat ad firmandos mufculos, corroborandas actiones, fenfus acuendos, tumores omnes et pinguedinem diffipandam. Placida vero palaeftra multam carnem parari, unde fuadenda eft iis, qui fefe reficere incipiunt y). Σκιαμαχίαν deinde, five *umbratile certamen*, humeros firmare, nervorum imbecillitatem corrigere; utilem effe renibus et thoracis adfectibus. Satius vero effe, cruribus fimul quam manibus folis pugnare, interdum tanquam falientes, interdum vero tanquam calcibus caedere z). In eo confentit cum *Galeno*, qui umbratile certamen eodem nomine laudat a). Egregie autem *Mercurialis* b) animadvertit, pugnam adverfus hominem multo infignius robur augere et corpus exercere.

Inter choream et umbratilem pugnam media interjecta eft gefticulatio, fed ad umbratilem pugnam propius accedit: pueris, mulieribus, fenibus, et quorum corpus mirum in modum gracilefcit et imbecillum eft, confert.

17.

Choreae tres fpecies recenfet *Antyllus*, quarum prior eft exfilitio, fecunda orcheftica, tertia fphaeriftica. Κυβιστικὴν vero, quam varii auctores addunt, ubi in caput faltabatur c), nofter omittit, quippe faluti magis obeft, quam proficua eft.

Exfilire vero eft curfui fimile, cnm in eodem loco corpus maneat, crura continuo movendo et flectendo, cui fimilis eft Lacaenarum mulierum faltatio ad nates, cum crura alternatim flecterent, ut calcibus nates peterentur. Id exfilire commodum ducit *Antyllus* diuturnis capitis et thoracis morbis, et crurum imbecillitati: faltationem vero ipfam defectui menftruorum et haemorrhoidum d).

18.

Sphaerifticam choream uberius et difertius defcribit et praedicat ad robur corpori addendum et vires exercendas. Haec vero ars, Homeri jamiam temporibus vulgaris, pofterioribus faeculis, miram acquifivit varietatem, ita ut in gymnafiis σφαιριστήριον fingulare diftingueretur, praefectusque σφαιριστικὸς his ludis praeeffet. Sphaeriftica autem artis, feu pilae lufus quatuor potiffimum genera apud antiquos Graecos fuiffe, ex hoc *Antylli* loco difcimus:

1. Μεγάλη σφαῖρα: *magna pila*, qua homines manibus altius quam humeris fervatis, fummis etiam pedibus faepius gradientes, ut brachia eo magis tollere poffent,

y) *Oribaf.* l. c. c. 28. p. 228.
z) *Ib.* c. 29. p. 228.
a) De fanit. tuenda, lib. II. c. 8. p. 240.
b) l. c. lib. V. c. 2. p. 273.
c) *Mercurial.* lib. II. c. 3. p. 82.
d) *Ib.* c. 81. p. 229.

possent, quandoque etiam saltantes, utebantur. Hanc pilae exercitationem praestantissimam esse, et quod corpus sanum et promtum ad motus cum robore conjuncto praestat, et quod aspectum firmat, nec caput replet.

2. Μικρὰ σφαῖρα, *parva pila*, cujus tres numerat species *Antyllus*, quarum *prima* quidem minima homines ita exercebat, ut corpore maxime elato colludentes manus manibus proxime admoverent, quam cruribus aptissimam credit et carni corroborandae. *Altera* species paullo major, qua cubitos cubitis immiscentes corporibus nec mutuo haerebant, nec annuebant, sed variis modis movebantur et propter varios pilae motus huc illucve digrediebantur. *Tertia* pila vero, quae his major erat, e longinquo ludebant inter se homines, sed in ea stataria pars erat et motoria. Manentes pilam emittebant cum vehementia et continuitate; brachia et oculos juvari ea *Antyllus* perhibet. In motoria vero et brachia et oculos pariter juvari, sed cruribus etiam propter cursum, et spinae propter inflexiones, quae currendo fiant, commodam esse. Hoc potissimum nomine *Galenus* quoque parvae pilae lusum intense laudat, ob τραχηλισμοὺς concitatissimos et aliorum musculorum exercitationes validas, ut et ob insignem animi voluptatem, qua imperatoribus gymnastae similes fiunt, unde et Lacones hoc exercitio maxime delectatos fuisse [e].

Huic etiam parvae pilae generi adnumeranda esse videtur φαινίνδα aut ἐφετίνδα, pilae species, quam *Athenaeus* laudat, cujusque inventor traditur *Phaenestius* paedotriba [f]. Eam parvae pilae speciem et suis Christianis commendat *Clemens* Alexandrinus his verbis: Ἀνδρῶν δὲ οἱ μὲν γυμνοὶ καὶ πάλης μετεχόντων, οἱ δὲ καὶ σφαίρᾳ τῇ μικρᾷ παιζόντων, τὴν φενίνδα παιδίαν, ἐν ἡλίῳ μάλιστα [g].

19.

3. Κενὴ σφαῖρα, *inanis pila*, cui etiam folliculo nomen est, aeque exercet ac motoria, in qua curritur, sed tamen non admodum facilis est, neque apta, atque ideo omittenda.

4. Quartum sphaeristicae genus κώρυκον complectebatur, qui pro imbecillioribus κεγχράμισι *(grano ficulneo)* aut ἀλεύροις *(farina)*, pro robustioribus vero arena replebatur. Moles vero ejus magnitudini et aetati commoda erat. Suspendebatur in gymnasiis superne et tecto, tantumque a terra distabat, ut ad umbilicum ejus, qui exercebatur, pertingeret. Hanc utraque manu tenentes οἱ γυμναζόμενοι, primum

e) *Galen.* περὶ μικρᾶς σφαίρας γυμνασίου, p. 302.

f) *Athen.* deipnosoph. lib. 1. c. 12. p. 24. (ed. *Schaeffer.* 8. Lips. 1796.)

g) Paedagog. lib. III. c. 10. p. 242. (ed. *Sylburg.* fol. Lutet. 1629.)

primum quidem quiete, poftea vero vehementius geftabant, ita ut ipfum recedentem confequerentur et redeunti cederent, violentia impulfi; poftremo vero, cum e manibus emitterent, ut cum reverteretur, vehementius corpori adventu fuo occurreret, ad extremum vero in fedem fuam faepiffime reftituendo dimittebant, ut e congreffu, fi non valde adverterent, retrocederet, ex quo fiebat, ut quandoque manibus occurrerent, dum propinquabat pila, quandoque vero pectore manibus paffis, nonnunquam vero iis ad terga revolutis. *Antyllus* autem id exercitationis genus tum ad mufculos firmandos, et ad robur corpori toti addendum, tum omnibus pariter vifceribus utile credit h). In eo confentiunt *Caelius Aurelianus*, qui *choricomachiam* ad πολυσαρκίαν commendat i), et *Aretaeus*, qui κορυκοβολίαν leprofis utilem habet k). Laudat eam fphaerifticae artis fpeciem quoque *Galenus* l).

20.

Accedit deinde *Antyllus* ad aliud exercitium, ἁλτηροβολίαν, feu faltationem cum jaculatione ponderum graviorum, quam duram effe exercitationem, carnemque quidem creare, fed ftomacho effe pariter infeftam ac thoraci et capiti arbitratur m). Differentiam autem intereffe halteres eam, quod vel extenfis et viciffim inflexis manibus projiciantur, vel κρατοῦνται μόνον ἐν προτάσει τῶν χειρῶν ἡσυχαζουσῶν, ὡς τὰ πολλὰ βραχεῖάν τε κίνησιν κινουμένων αὐτῶν τε τῶν γυμναζομένων ἐμβαινόντων καὶ ἀνασειόντων τοῖς πυκταῖς ὁμοίως, ἢ κατὰ σούνευσιν τῆς ῥάχεως ταῖς χερσὶ παρὰ καμπτὸν τῶν γυμναζομένων. Ex quibus verbis clare indicari putat *Mercurialis* n), quod licet halteres hujusmodi ex eadem materie ac eadem forma, qua faltatorum pondera effe poffent, nihilominus ab illis differrent, quod non modo manibus, ut faltatores, tenerentur, verum etiam variis modis emitterentur. Qualis autem fuerit halterum forma ac figura, diferte explicat *Paufanias* his verbis: Οἱ δὲ ἁλτῆρες οὗτοι παρέσχοντο σχῆμα τοιόνδε· κύκλου παραμηκεστέρου καὶ οὐκ ἐς τὸ ἀκριβέστατον περιφεροῦς εἰσιν ἥμισυ. Πεποίηται δὲ, ὡς καὶ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν διιέναι καθάπερ δι' ὀχάνων ἀσπίδος o). Maffas has manibus geftare et jaculari, commodum putat *Caelius Aurelianus* arthriticis p), defcribit vero modum *Galenus* q).

Denique

h) *Oribaf.* lib. VI. c. 32. 33. p. 230. f.

i) Morb. chronic. lib. V. c. 11. p. 597. (ed. *Ammann.* 4. Amft. 1755.)

k) De curat. diuturn. lib. II. c. 13. p. 135. (ed. *Boerh.* fol. Lugd. Bat. 1731.)

l) De fanit. tuenda, lib. II. p. 240. f. Cf. *Mercurial.* lib. II. c. 4. p. 86.

m) *Oribaf.* l. c. c. 34. p. 232.

n) L. c. lib. II. c. 12. p. 126.

o) Lib. V. c. 26. p. 116. (ed. *Fac.* 8. Lipf. 1795.)

p) Lib. V. c. 2. p. 561.

q) De fanit. tuenda, lib. II. p. 241.

Denique *Antyllus* ὁπλομαχίαν seu *armorum exercitia* describit, veteribus incognita, quae Romani invenerint, ut ad bella paratiores essent. Longam facit ea exercitatio respirationem et corporis firmitatem gignit, mollem tamen et laxam reddit carnem: capiti quoque noxia, tum quia mirum in modum a pileo conteratur et galea, tum quia pondere pressum laboret [r].

III.

Pharmaceutica et Therapeutica.

21.

Quam veterum fere nullus tractavit, emplastrorum ratio atque modus, quo conficiuntur, *Antyllus* uberius nobis exposuit et egregie discrimen emplastrorum constituit. Simplicia enim, quae emplastra ingrediuntur, esse vel terrea et metallica, scoriae, cineres et conchae, vel oleosa; vel liquores aut lacrimae arborum: semina autem et herbas et radices paucis tantummodo excipi. Dividi emplastra in *vulneraria*, quae componantur, dum sanguini sistendo simul inserviant, quercu, cyparisso, myrrha, asphalto, aloë, lithargyrio et plerisque metallicis. Ἀφουλωτικὰ emplastra esse siccantia ex aere, flore aeris, ferro, alumine, cadmia, ricino et pumice. Διαφορητικὰ e calefacientibus et siccantibus modice, velut aristolochia, thapsia, oleo veteri, opobalsamo, pice, galbano et sale. *Mollientia* complecti lithargyrium, sebum, medullam, propolim, ammoniacum gummi, storacem, bdellium, masticben, terebinthinam et althaeam. *Siccantia* continere sulfur, nitrum, sales, cineres, asphaltum. . . . Oportere autem, quae sanguinem sistere valent, protinus superdari vulneribus recentibus, superimponendas autem esse spongias ὀξυκράτῳ διαβρόχους: spleniis dein circumligare, quae quovis tertio die solvenda iterum imponenda sint [s]. En rarae vulnerum medicationis consilium ante Caesarem *Magatum* et nuperos hujus sectatores injunctum!

Alio loco *Antyllus* uberrime docet, quomodo quoque tempore partes, quae emplastrum constituunt, miscendae sint et coquendae, unde paucula duntaxat excerpere liceat. Sal et nitrum in medio coctionis; sulfur, terram omnem et lapides versus finem injici. Ceram per se non coqui, solam enim aduri, sed nec etiam cum resina, neque enim coire, sed adjici aut oleo puro aut oleoso, aut resinae vel pici ante coctis. Bitumen in initio impositum coquit, ut et propolin; ammo-

 niacum

r) *Oribas.* l. c. c. 36. p. 233.
s) *Paull.* Aegin. lib. VII. c. 17. p. 283.

niacum autem circa mediam coctionem injicit et opopanacem multo post ammoniacum: galbanum coctionem neutiquam ferre, nec semina, radices aut herbas, quae potius laevigatae et in mortario adhuc subsistentes cum reliquis liquefactis junguntur t).

Unicum tantum exstat emplastrum, quod *Antylli* nomen fert, a *Paullo* recensitum u), e rosis siccis, alumine aliisque adstringentibus et siccantibus compositum.

22.

Quod therapiam generalem spectat, insignia merita sibi *Antyllus* acquisivit, cum totum librum περὶ βοηθημάτων de ea conscripserit. Eum librum singulari auxiliorum divisione incepit. Esse enim eorum quatuor genera. Primum facienda, quae utilitatem ἐνεργείᾳ aegroti adferant: deinde sumenda, quae pro cibo aut potu capiantur. Tertium evacuanda, quae aliquid educendo e corpore juvent. Quartum transferatur consilium ad τὰ ἔξωθεν προςπίπτοντα, quae vel λεπτομερῆ sint, velut aër, vel παχυμερῆ, velut terrae et aquae, et balnea, et ἐμβροχαὶ καὶ καταντλήσεις x).

23.

De his ultimis, balneis nimirum, *Antyllus* iterum unicus fere inte. veteres uberius loquutus est. Sponte nascentia enim, quae efficaciora habet, quam arte parata, concipere multas differentias. Vis eorum omnium dicitur illi exsiccans et calefaciens, unde diuturnis potius morbis quam acutis conveniant. Quae salis aut nitri facultate praedita sunt, commoda sunt capiti et colluviei aliorum organorum serosae: quae alumen referunt, juvant eos, qui sanguinis profusionibus laborant: quae sulfur excipiunt, nervos molliunt, concretiones calefaciunt, dolores leniunt et stomachum imbecillum reddunt. In quibus ferri qualitas reperitur, stomacho et lieni male adfectis possunt subvenire. His aquis autem sensim utendum est, neque subito se iis praecipitandum, quum facile caput vaporibus eorum opprimatur y).

Deinde docet *Antyllus* balnea medicata arte parare, quae vel calefaciant, vel digerant, vel molliant, vel refrigerent et adstringant. Calidas aquas reddi, additis et coctis origano, satureia, thymo, panace, lauro, chamaepity et pyrethro: digeren-

t) *Oribas.* synops. ad Eustath. lib. II. c. 61. p. 59 — 62. (ed. *Rasar.* 8. Basil. 1557.)
u) L. c. c. 18. p. 293.
x) *Stob.* l. c. f. 475. b.
y) *Oribas.* collect. lib. X. c. 3. p. 434. f.

digerentes, dum addimus sales, nitrum, mel, uvam Taminiam et cineres sarmentorum, et sulfur ignem non expertum et baccas juniperi. Mollientia balnea miscentur coctis foenograeco, malva ac seminibus lini [z].

24.

Uberrime porro *Antyllus* de remediis evacuantibus, de eorum usu et noxis praecepit. Discimus inde, quonam modo veteres helleborum propinaverint. Exhibuerunt enim vel ramentis rasum, ubi celeriter bilem et pituitam tum alvo tum etiam vomitu educebat, ut quatuor vel quinque horis finita esset purgatio. Tardissime vero agebat, qui pulveris forma capiebatur, ut etiam post quinque quandoque horas inciperet: multiplicem vero hac forma utilitatem adferre adferit *Antyllus*. Aquam, in qua helleborus madnit, conferre credit senibus, iisque qui soluti habitus sunt et laxi et qui facile convelluntur. Drachmas quinque ramentorum, in aquae pluviae heminae atticae [a]) semisse, triduo madescere jubet, tum colo trajici ac in vase duplici calefieri, tum denique ita propinari [b]).

Helleborus veterum, seu nostrum *veratrum album*, quum drastica facultate polleat et vehementer stomachum irritet, sedulo cavet *Antyllus*, ne citius, quam par est, evomatur. Id praestari adfirmat odoramentis adlatis, aqua frigida exhibita, menteque ope lepidae fabellae abducta. Tum vero in lectulo pensili vomitum ipsum permittit, ita ut primum saliva, deinde cibi, post bilis cum pituita rejiciantur, demum vero alvus concitetur. Ubi singultiunt inter purgandum, melicratum, in quo ruta sit cocta, sorbendum jubet. Totum vero corpus aliquo pingui inungit et multa tepida lavat et cibum stomacho idoneum post aliquot horas offert [c]).

Quodsi ὑπερκάθαρσις vomitu praesertim ex helleboro oriatur, consilia profert *Antyllus* egregia, tum ad vomitum nimium cohibendum, tum ad alia symptomata mitiganda. Vomitum autem cohibet aqua multa frigida in os adsumta, tum cappari ex muria in ore contenta, aut muriae ipsae μύστρῳ [d]) uno aut altero in os accepto, vel cucurbitulis dorso aut ori stomachi applicatis. Qui vero alvum dejicere nequeunt, eos scammoneo digitis illito celerius saepe ad eum concitari expertus erat ipse *Antyllus*. Aliud quoque auxilium profert, cujus ope vomitus cieri possit. Complectitur id digitalia ex corio Carthaginensi consuta, quae ad longi-

z) *Ib.* p. 433.
a) Hemina attica aequat uncias decem.
b) *Ib.* lib. VIII. c. 5. p. 323.
c) *Ib.* c. 6. p. 325.
d) Μύστρον aequat drachmas tres, seu cochlear parvum, quo coffeae decoctum sumere solemus.

longitudinem decem aut duodecim digitorum confecta, ſenum digitorum ſpatio lana implentur, reliquum vero quod quaternûm digitorum eſt, inane relinquitur, ut digitum indere poſſimus. Ea digitalia oleo irino tincta in gulam protrudit. Lectulo denique penſili poſſe eum motum impertiri, qualis inter navigandum occurrit [e]).

Si convellitur aeger ex nimio vomitu, clyſmata acria commendat *Antyllus* aut melicratum cum ruta coctum, aut galbani tres obolos [f]), quos deglutiat aeger [g]). Alia vero praeſidia, quae ſuadet adverſus ὑπερκαθάρσεων ſequelas, minoris momenti ſunt, facileque noſtrorum temporum melioribus remediis cedunt.

25.

Iis auxiliis, quae humores educunt, adnumerat *Antyllus* et ea, quae mucores eliminare poſſunt, ἀποφλεγματίζοντα dicta. Ea autem adhibet, dum localia adſunt glandularum aut membranarum muciferarum vitia. Caute diſtinguit ab ipſis ptarmicis, quae fortiori modo, convulſo corpore agant. Haec vero ἀποφλεγματίζοντα in vaporibus potius verſabantur, quos Hippocratico more *Antyllus* adducere jubet [h]).

Ptarmica ipſa autem ita adminiſtrat, ut per calamum aut ſyringem acria quaedam, velut elaterium aut cyclaminis ſuccum ſiccatum inflet [i]). In ſternutatione enim videtur cum *Galeno* μέγιστον ἴαμα κεφαλῆς videre [k]), unde et ſacrificuli adoraſſe ſternutationem dicuntur [l]).

Unicus veterum fere *Antyllus* lacrimas provocare docet, ubi oculi areant, aut ſicca ſcabie vexentur. Collyria autem adhibet, quae acria ſunt et odoratu lacrimas proritant, velut ſinapi, cepas et ſilphii liquorem. Exiguum tamen eorum uſum eſſe, libenter fatetur [m]).

Urinam deinde externis remediis ciere docet, nitro, ſalibusque aqua ſolutis in glandem penis injectis, ubi reſoluta veſica urinam exprimere nequit [n]). Sudoriferis remediis potiſſimum utitur poſt morbum acutum, ubi cutis ſupereſt ariditas, et in morbis diuturnis, qui arida cute et exanthematibus prurientibus nupti

ſunt,

e) *Ib.* p. 326.
f) *Obolus* aequat grana tredecim.
g) *Ib.* p. 327.
h) *Ib.* c. 10. p. 332.
i) *Ib.* c. 13. p. 334.
k) De cauſſ. ſympt. lib. IV. p. 222.
l) *Athen.* deipnoſoph. lib. II. c. 25. p. 106. Cf. *Caſaubon.* in h. l.
m) *Oribaſ.* l. c. c. 14. p. 334.
n) *Ib.* c. 15. p. 335.

ſunt, ut et in hydrope, ad educendam aquam. Laudat autem, tanquam idonea ei fini, chamaemelum tritum cum oleo, ſeſeli Maſſilienſe, pyrethrum, cachry, aniſum oleo inſperſum, liquorem cyrenaicum (ſeu aſam foetidam) aqua dilutum o).

IV.

Chirurgica.

26.

Properandum mihi eſſe videtur ad ea, quae de manuum et ferramentorum auxiliis meritus *Antyllus* nobis reliquit, cum therapeutica quidem fragmenta minoris momenti pleriſque videri poſſint. Externa autem primo loco auxilia recenſere,ac, quae de iis prodidit, colligere mihi ſumſi, ut tandem ad graviſſimas pateat aditus emendationes, quas ferramentorum applicationi addidit.

Et primum quidem *cucurbitulas* inſignis eſſe uſus praecepit contra varios morbos. Leves eas, quae ſine ſcarificatione ſiant, in mediocri dolore adhibet, in oppletis vero particulis, quae a corrupta materie vexantur, praeciſa eas cute adfigit. Si poſtea locus, cui cucurbitula adfigitur, ruber fuerit et tumidus, ſcarificandus erit: ſi vero nullus tumor ſperatur, primum eſt illinendus aut cataplaſmate obtegendus. Spongiis quoque fovendae partes, dum ſanguis, ob craſſiorem indolem ex inciſis partibus effluere recuſat. Cavendum, ne mammis adfigantur cucurbitulae, namque illapſae cucurbitulis mammae turgeſcentes magna ſaepius difficultate avelluntur. Quod ſi contigerit, vel oleo perfundendae ſunt, vel ſpongiis calida multa imbutis circumdandae, vel etiam perforandae.

Differentias recipit cucurbitularum ſecundum materiem, e qua componantur, tres; vitreas nimirum, corneas et aeneas. Argenteas rejicit, quippe quae vehementer igniantur. Aenearum eſſe uſum frequentiorem; vitreis quoque uti poſſemus, in quibus ſanguinis eſt conſideranda copia: et corneis item in capite, ubi aeneas avulſu difficiles fore cognoſceremus, itemque in timidis, qui flamma terrentur. In figura differunt praecipue aeneae: altiores enim magis quam humiliores trahunt: quaeque humiliores ſunt, quia non vehementer attrahunt, capiti ſunt accommodatiores. Quae plana habent labia, corporibus latis; quarum labra vero reſima ſunt, curvis et gracilibus aptius admoventur. Quae autem os habent, iis conveniunt, in quibus non ſcarificamus, ſed vehementi impoſitione cucurbitularum,

o) *Ib.* c. 17. p. 335.

larum, quas leves adfigimus, attrahere volumus, cum acumen labrorum ad vehementem attractum faciat. Quae labra habent obtufa, cum in aliis tum vel maxime in capite utimur. Attractio vero aenearum et vitrearum ex igne fit, cornearum fine igne, fiquidem hae in extremo perforatae funt, cumque adhibentur, abfterfae, vehementer per foramen trahunt, ftatim vero foramen cera aut digito obturatur [p]).

27.

Sequitur cucurbitulas *fcarificatio*. Circa eam *Antyllus* fequentes injungit regulas: Primum nempe aqua multa effe locum lavandum, priusquam incidatur, deinde incifiones cruribus et abdomini per rectitudinem, fronti obliquae adhibendae. Aequales porro fint incifiones magnitudine, figura et intervallis, initium ducatur ab inferioribus partibus. Ita enim, inquit *Antyllus*, fanguis ad extimas partes influens non obfcurabit eas, quae deinceps incidenda funt [q]).

Eundem fere effectum *hirudines* producunt ac fcarificatio: itaque de iis fermo fequitur. Nuper captas per unum diem fervandas effe jubet *Antyllus*, et fanguine alendas, ut virus exprimatur. Ubi uti volumus, locus prius nitro fricandus eft, aut fanguine vel argilla liquida fovendus aut unguibus fcalpendus, fiquidem ita promtius cutem apprehendent. Hirudines prius in aquam multam conjiciendae, fpongia excipiendae et ftrigmentis purgandae, ut virus ejiciant. Dum paucae nobis hirudines funt, aut dum parcam tantummodo copiam fanguinis confumferint, caudam forcipe praecidimus: nam fanguine fluente nunquam trahere ceffant, donec nos fale aut nitro aut cinere earum ora confpergamus. Cum exciderint, fi locus eft cucurbitulae capax, ejus applicatione virus extrahendum eft; fi vero capere nequit cucurbitulam, fpongiis fovendus eft locus: fi autem ex ofculis cruentae lacrimulae effluxerint, mannam vel cuminum vel farinam infpergit, deinde lana pauco oleo madente convolvit [r]).

28.

Haec de topicis fanguinis miffionibus: jam de univerfali oratio venit. Delectum primum venarum uberius indicat, unde, quam late patuerit per totum corpus venarum fectio apud veteres, elucet. Si a fronte educendus eft fanguis, *Antyllus* rectam in fronte venam fecat, plerumque vero in fuperioribus frontis partibus et calvaria, ubi vena ad Y literae fimilitudinem fcinditur. Poft aurem fecanda

p) *Ib.* lib. VII. c. 16. p. 269. f.
q) *Ib.* c. 18. p. 271.
r) *Ib.* c. 21. p. 274.

ſecanda eſt ea, quae durae parti auris oppoſita eſt *(vena auricularis poſterior)*: quae ſub lingua ſunt, ſi non utramque, eam certe, quae magnitudine excedit, dextram utique ſecamus. In brachio eam, quae ex humero deſcendit *(vena cephalica major)*: in manu, quae inter medium et annularem digitum interjacet *(vena ſalvatella)*: in poplite, quae maxime media eſt *(vena poplitea)*: in malleolis, interiorem *(vena ſaphena magna)*: ſed propter vaſorum exiguitatem non eſſe ſaepe in noſtra poteſtate ...tetur, ut, quod velimus, incidamus. In ſecandis cubiti venis id maxime animadvertendum eſt: ibi potiſſimum tres eligendae ſunt, externa, media et interna. In iis, qui animo linquuntur, aut ſtomachus vitio adfectus, aut virium robur ſuſpectum eſt, ſuperior vena incidenda eſt *(vena cephalica)*: quibus confertim facta detractione et concitata evacuatione, media *(vena mediana)*: at quibus mutatione in melius et diverſitate, inferior *(vena baſilica)*. Superior autem cavenda eſt in iis, qui muſculos circumſcriptos habent; et in quibus muſculorum toroſa indoles vaſis incumbit, paullo ſupra flexum vena eſt incidenda. In gracilibus vitanda eſt inferioris (baſilicae) ſectio; metus enim eſt, ne magna ſectione vires exſolvantur, exigua autem grumi concreſcant et fiant aneuryſmata, (ex ſatellitum venarum laeſione, quae arteriam radialem tendunt). In valde pinguibus vena ſuperior (cephalica) incidenda: mediana vero, priusquam flexum attingat, in plures ramos dividitur, unde errores committi poſſunt. Saepius etiam in deligando brachio cutis vehementer tenſa in medio flexu, opinionem vaſis facit [s]).

29.

Poſt delectum venarum regulas format ad venaeſectionem in brachio ipſam inſtituendam. Vinculum, quod vulgo ſupra vulnus incidendum injicitur, ſuperfluum putat, ſi quis contortos habuerit et toroſos muſculos: inferiorem vero conſtrictionem inutilem habet, quippe quum ipſi circulus ſanguinis nondum notus eſſet, ſaepe enim inde vaſa occultari et ſenſus obſtupeſcere. Bene etiam animadvertit, nunquam a conſtrictione inferiore artuum vaſa turgeſcere, ex qua quidem obſervatione potuiſſet bonus *Antyllus* motum ſanguinis per venas efficere. Deligatio ſuperior ubi facta eſt, manibus aliquid tenere aut fricare manibus jubet aegrum. Quibus vero in fronte, pone aures, ſub lingua venae ſecandae ſunt, eorum collo vinculum injiciendum, aut imperandum aegro, ut manum aut pollicem ſolum ſub mento teneat, ac ita laqueum digitis adſtringat, quo facto guttur non laeditur, ſimul tamen vaſa compreſſa ſuperius intumeſcunt. Fomentis et manus et pedes ante ſunt tegendi, ſi venae eorum ſecandae ſunt; atque ſemper vinculum inter cor et vulnus infligendum injiciatur [t]).

Venas

s) *Ib.* c. 7. p. 259. t) *Ib.* c. 9. p. 262.

Venas incidit cum punctim, tum caesim: ac punctim quidem eas quae, non apparent, caesim vero, quae valde manifestae sunt. Uberius sanguinem detrahendum esse, quorum copia nimia turget; perexigua vero, si revellendus est a partibus quibusdam nobilibus. Si sanguinis missio reiteranda est, oblique vena incidatur, sin minus, transversim, namque haec facile conglutinatur. Forma oblonga convenit iis, in quibus non solum eodem die iteranda est sanguinis detractio, sed tertio etiam die et quarto, siquidem cubito curvato labia sectionis a sese plurimum diducuntur. Si sanguinis fluxus impeditur, parumper solvenda sunt vincula constringentia. Si vero cutis supergreditur ac obtegit vulnus obliquum, cubitus in omnes figuras est constituendus ac volvendus, donec sanguis iterum fluere incipiat. Si ob exiguum nimis vulnus sistitur sanguis, denuo incidenda est vena: si prae animi defectione, stratis et reclinatis sanguis mittatur et stomachus vellicetur et odoramentis aeger reficiatur. Si concretio sanguinis in grumos impedit fluxum, ambabus manibus est vulnus diducendum et distrahendum, oleumque et magis etiam acetum infundendum. Saepius pinguedo vulnus obturat, qua demum ablata sanguis fluere iterum incipit [u]).

30.

Denique *arterias* etiam secandas quandoque esse praecipit *Antyllus*, et occipitalem quidem, auricularem posteriorem ac temporalem superficialem. Haec ultima facile scinditur, si ei, cui arteria secanda est, imperamus, ut genas contrahat et firmiter innitatur: ita enim musculi omnes temporum facile in conspectum prodeunt. Non multum sanguinis prodire ex his arteriis solet, quum ilico contrahantur. Auriculares anteriores firmae quidem sunt ac robustae, sed non sine periculo, ob musculorum laesionem, vulnerantur. In secanda arteria occipitali ad os usque sectionem porrigit, osque ipsum abradit, ut caro ex ipso osse subpullulet et per ejus medium oscula arteriae excipiantur et praecidatur. Ubi satis sanguinis effluxerit, supposita volsella vas extrahit et medium praecidit: ita enim neque committi, neque ex fluxu sanguinis ullum periculum consequi putat, cum oscula arteriae in carnem recurrant [x]). In hac quidem arteriarum praecisione, vertigini maxime commoda, consentiunt veteres alii cum *Antyllo*, praecipue vero *Aretaeus* [y]). Usum ejus confirmavit plurimis exemplis, vastaque eruditione, Marcus Aurelius *Severinus* [z]).

31.

u) *Ib.* c. 10 — 12. p. 263 — 265.

x) *Ib.* c. 14. p. 268.

y) Curat. morb. diut. lib. I. c. 3. p. 118. Ἐκκόπτειν τὰς ἀρτηρίας.

z) De efficaci medic. P. II. p. 36 — 47. (fol. Frcf. 1671.)

31.

Transeo ad alia externa auxilia, quorum meminit *Antyllus. Suffumigationes* commendat aſthmaticis, alvo prius mollita. Ita autem eam adminiſtrat, ut inter divaricata crura hominis veſtibus tecti lebes ignitis carbonibus plenus ſtatuatur, tum carbonibus inſpergatur ariſtolochia clematitis aut quae dactylitis dicitur (rotunda), vel ſulfur ignem non expertum, aut ladanum aut ligna perſicae arboris. Homini poſtea, cujus pectus pituita obrutum eſt, imperatur, ut ore patulo fumum promte attrahat, multos enim hoc modo pituitam facile excreviſſe [a]).

Madefactiones commendat iis, quibus cataplaſmata incommoda ſunt, praeſertim ubi caput, cui applicanda eſſent, ea non fert. Commodiſſimum vero eſt oleum chamaemelinum, maxime furibundis; ubi vero cavendum, ne verticem et partem poſteriorem attingamus, quippe quae perfrictiones non ferunt, cum origines nervorum eaedem ſenſu acriori ditent. Ad madefactiones etiam aquam frigidam aut poſcam linteis puris excipit [b]).

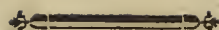
Irrigationibus utitur, ſpongia madida applicata et expreſſa, ubi balnea adhibere nequit, et ad abſtergendas ſordes aut purulentos humores. Adſpergenda autem ſunt membra potiſſimum hydrelaeo, ſi refectionem virium ſperamus, inflammationes diſcutiendae ſunt aut abſceſſus citius in bonam ſuppurationem vertendi. Expeditius juvant hae adſperſiones in oculorum inflammationibus, ubi nuces pineae confractae et coctae aut foenum graecum coctum adſpergitur. In febrium decremento quoque juvat aquae frigidae adſperſio: et in lethargicis adfectibus, aquae quae nitrum excipit: in valde ſiccis corporibus hydrelaeum ſpongia exprimitur [c]).

32.

Fomenta deinde aut cataplaſmata uberius tractat *Antyllus*, quorum maxime vulgare eſſe *luteum* putat, quod e ſeminibus lini et oleo paratur, furfuribus ſaepius aut cumino, aut foeno graeco aut hordeaceo pane additis. Id cataplaſma hypochondriis admovetur in variis eorumdem paſſionibus, praeſertim in inflammationibus et ſpaſticis adfectibus. In laxo oedemate farinam fabarum cumino miſtam, in pudendorum adfectibus adſtringentia, praeſertim e malicorio parata; in duris et ſcirrhoſis partibus ficus cataplaſmata applicat. Sine aqua etiam *fomenta ſicca* parari jubet: ea quidem e melle, reſina et lini ſeminibus. Utilia ſunt ſicca cataplaſmata,

 ubi

a) *Oribaſ.* collect. lib. VIII. c. 12. p. 333.
b) *Ib.* lib. IX. c. 22. p. 409.
c) *Ib.* c. 23. p. 410.

ubi ex humidis perfrigerium metuimus, ubi longius tempus corpori inhaerere ſatius eſt: conferunt autem inflammationibns et rigoribus partium d).

Deinde cataplaſmatibus adnumerat *dropacem*, quo utitur, ut corpus ad ſinapiſmos praeparetur. Excipit autem dropax, ſi praeter modum calefaciendae ſunt partes, et pyrethrum et cachry et bitumen: ſi opus ſiccatione eſt, ſulfur ignem non expertum, ſalem ac cinerem ſarmentorum; ſi ſcarificare, limneſium (ſalem marinum) et euphorbium. Partes piloſae autem prius abradendae e).

Sinapiſmis ipſis utitur in ſegnioribus et frigidis hominibus, qui diuturnis morbis vexantur. Vetandi tamen in ulceribus, quippe quae exacuantur iisdem. Reſolutae ubi ſunt partes, e. g. veſica aut nervi auditorii, eximium uſum praeſtant ſinapiſmi. Conficiuntur juxta ipſius praecepta, maceratis prius in aqua tepida caricis, admiſcendo ſinapi ſyriaco aut aegyptiaco. Tum ita ordinatur ſinapiſmus, ut vel ex paribus caricarum et ſinapis portionibus, vel ex tribus caricarum, duabus vero ſinapis conficiatur. Locus, cui admovendus eſt ſinapiſmus, prius nitro inungatur et perfricetur. Quodſi per longum tempus ſinapiſmus ruborem nullum citaverit, aqua calida fovenda eſt pars, aut fomentis aliis mollientibus; aeger item in balneum ducatur tepidum. Ubi dolores vehementiores cientur, malvae decoctum ſuperdatur, deinde vero ceratum roſaceum cum ceruſſa f).

33.

Quod ipſas vero curationum, quae manibus et ferramentis inſtituantur, regulas ſpectat, maxima certe *Antyllum* noſtrum manet gloria inter veteres chirurgos: cum, neque ipſo *Celſo* aut *Paullo* Aegineta excepto, nullus fere tot tamque felicia dederit conſilia, nullus fere tot nova molitus fuerit, quam *Antyllus*. Tempeſtivum itaque ducimus, haec ordine ſueto percurrere.

In *hydrocephalo* adfectu audacter ſectionem inſtituit, unicam eam, ſi parvus fuerit, plures, ſi inſignis tumor g).

Everſionem palpebrae inferioris ita curat, ut majora carnis incrementa ſcalpro auferat, deinde aere uſto tritoque contingat, ſequenti die fomentum, tertio vero mel adhibeat. Si vero major fuerit everſio, ſectiones duae forma literae Λ ita infliguntor, ut anguſta pars literae Λ malam, lata vero palpebrae marginem reſpiciat.

d) *Ib.* c. 24. p. 414.
e) *Ib.* lib. X. c. 12. p. 447.
f) *Ib.* c. 13. p. 448. ſ.
g) *Nicet.* collect. chirurg. vet. p. 122.

respiciat. Deinde fasciola illa literae ejus figuram referens excidatur, resecta etiam simul subjecta carne; labia vero sutura contrahantur. Quod si cicatrix palpebram inverterit, cicatricem filo in acum injecto vincire eoque modo extrahere suadet. Eodem modo agendum, si caro excrescens palpebram everterit. Superioris vero palpebrae eversionem incurabilem habet h).

Hydroblepharum, seu palpebrae superioris tumorem aquosum, infantibus familiarem, incisione quoque curat, attracta cautissime cute superficiali, ne palpebrae musculi ipsi laedantur. Incisione instituta, salis pauxillum inspergit et pannum aceto madefactum superimponit. *Panniculum* etiam seu ungulam corneae supernatam dividit scalpello et filo deligare studet i). Post imponit et sal et cuminum, superposito ovi albumine cum oleo rosato; cavendum tamen esse, ne caruncula lacrimalis simul laedatur, dum excidere studet chirurgus panniculum: etenim morbus lacrimarum facile inde sequetur k).

Apostematum lacrimalium speciem quamdam observavit, quae, neque ad oculos, neque ad nares sparsa, non nisi quaedam eminentia in angulo esse videtur, compressa etiam per oculum et nares, nulla effunditur lacrimalis putredo: inflammatur vero oculus cum continua lacrimarum profusione l).

34.

Circa cataractae aut suffusionum curationem egregie meritus est *Antyllus*, cum primus omnium extractionem tentaverit. Eam tantummodo suffusionis speciem ferramentis curandam esse existimat, quae coloris sit ferrei aut plumbei, et modicae congelationis: quae vero est fortis congelationis aut nimis conglobata aut nimis subtilis, haudquaquam perforanda ipsi videtur. In his quidem indicationibus cum *Celso* m) manifesto congruit. Ipsum autem curationis modum ita describit: Aeger in adverso sedili collocandus est lucido loco, ipsum oculum ita figere jubetur, ut versus majorem angulum respiciat, declinato parumper angulo minori. Tum acum admovet medio loco inter oculi nigrum et angulum tempori propiorem, e regione mediae suffusionis. Cum ventum est ad locum cataractae, inclinanda est, si vulgarem sequimur modum, acus ad suffusionem, leniter ibi vertenda et paullatim dedu-

 cenda

h) *Aet.* tetr. II. serm. 3. c. 72. col. 330.
i) *Rhaz.* contin. lib. II. f. 37. b.
k) *Ib.* f. 38. c.
l) *Ib.* c. 5. f. 46. a.
m) Lib. VII. c. 7. p. 364. ed. *Targ.*

cenda infra regionem pupillae: ubi deinde eam transiit, vehementius imprimatur, ut inferiori loco insideat. Si subinde redit cataracta, superius eam trahit, ut visus revertatur. Ubi expleta est curatio haec vulgaris, aegrum supinum jacere jubet, imponit autem oculo albumen ovi et oleum rosatum, imperat per aliquot dies quietem et umbram, prohibet sternutationem et tussim et alia commoventia.

His vero adjungit: „*Nonnulli aperuerunt sub pupilla et extraxerunt cataractam, quod expedit omnino, cum cataracta est subtilis. Quodsi vero ingentis molis est, non potest extrahi; cum humores simul egrederentur* n).„

En primum vestigium extractae suffusionis, quam quidem curationem vulgo a Petro *Brisseauxio*, aut *Petito* et *Meryo* adinventam esse creditur. Post *Antyllum* vero eamdem extractionem tentavit *Lathyrion*, incertae aetatis auctor o): suadet etiam *Avicenna* p), et vulgarem esse in Irak, regione Arabica, testatur *Abu'l Kasem* q).

35.

In prolapsu tumidae uvulae tum cauterium adhibet, tum ferramentum ipsum, quo leviter illam incidit r).

Asperae arteriae incisionem idem experientissimus chirurgus, tanquam expeditissimnm commendat remedium, quo spiritus interceptus restitui possit. Animadvertit tamen, in ea tantummodo spiritus oppressione administrandam esse hanc curationem, quae partes asperae arteriae et laryngis ipsius laesas supponit, nequaquam vero, dum pulmones simul offenduntur: commodissimam vero fere esse, ubi tonsillarum tumores glottidem coarctent. Ipsam autem curationem ita instituit, ut reclinato prius capite ejus, qui curabitur, inter tertium et quartum circulum cartilagineum asperae arteriae transversim cutem et ipsam membranam, quae fistulam spiritalem investit, transscindat, hamulis deinde oras plagae deducat, ut eo facilius spiritus irrepere possit. Hunc maxime locum eligit, quod vasa longius absint et musculi, quos dilacerare nefas sit. Cum leviori modo iterum spiritus trahitur, vulnus consutis oris sanescere sperat s).

Licet

n) *Rhaz.* l. c. c. 3. f. 41. c. d.
o) *Ib.* f. 40. b.
p) Canon. lib. III. fen. 3. tr. 4. c. 15. f. 233. b. (ed. *Rin.* fol. Venet. 1558.)
q) *Albucas.* chirurg. lib. II. sect. 23. p. 268. (ed. *Channing.* 4. Oxon. 1778.)
r) *Rhaz.* lib. III. c. 7. f. 70. a.
s) *Paull.* lib VI. c. 33. p. 186. — *Rhaz.* lib. III. c. 7. f. 68. c.

Licet primus *Antyllus* haudquaquam fuerit, qui egregiam hanc curationem fusceperit; ab *Afclepiade* enim originem ducit [t]): primus tamen nofter modum ipfum defcripfit, quo inftitui debeat, unde patet, tubulum a veteribus haud adhibitum fuiffe; cujus ope fpiritus trahi poffit. Eum enim primus *Fabricius ab Aquapendente* introduxit [u]).

36.

De *calculi* curatione, quae ferramentis fit, paucula tantummodo confilia *Antylli Rhazeus* nobis reliquit. Repetiiffe fere *Celfi* verba videtur, cum a finiftra commiffurae perinaei parte incidendam effe cutem fuadeat. Deinde vero praecipit, ut reliquiae calculi fedulo eximantur, alioquin enim erofionem veficae inde fequuturam effe. Quum inter calculi dolores arenulae mingantur, fperat internis remediis eum folutu facilem fore, fi vero urina mingatur limpida et aquofa, calculum jamjam adeo congelatum effe, ut folis ferramentis eximi poffit [x]).

Paucis tandem verbis attingam *hydroceles* curationem, quam nofter commendat. Incifa nimirum vaginali tunica, ῥαφὴν καὶ ἔναιμον θεραπείαν adminiftrat, recentiores tamen σαρκωτικὴν ἀγωγὴν introduxiffe [y]). In ea itaque adminiftratione *Celfo* adftipulatur: in ufum autem eam iterum vocavit *Douglaffius* [z]).

t) *Cael. Aurelian.* acut. lib. III. c. 4. p. 193.
u) *Fabric.* operat. chirurg. p. 477. 480.
x) *Rhaz.* l. c. lib. X. c. 2. f. 214. d. 215. a. b.
y) *Paull.* lib. VI. c. 82. p. 198.
z) *Bell* vom Wafferbruch, S. 41. 42.

THESES.

THESES.

I. Incitabilitas mere paſſivam organorum potentiam, neque activam vim complectitur.

II. Matheſeos uſus in medicina theoretica inſignis eſt.

III. Circuitus, quem ſanguis celebrat, inventor Andreas potius *Caeſalpinus* habetor, quam Guil. *Harvaeus*.

IV. Nondum exploratum habemus, quanta redundatura ſint commoda in medicinam ex hodierna chemia.

V. Temerarium ducimus, ſenatoria gravitate et quaſi e tripode praefari de cauſſis vitae et ſanitatis, priusquam chemia concitatiori ſtudio agitata plura nos de partibus ſimplicibus corpus animale conſtituentibus docuerit. Cum *Anaxagora* enim ſentimus: Οὐ δυνατοί ἐσμεν κρίνειν τ᾽ ἀληθές.

VI. Gravidis, venerea lue infectis, mercurius omnino exhibetor.

VII. Acidum primarum viarum tantum abeſt, ut a contentis ſemper evolvatur, ut potius ſaepiſſime ab adfectis vaſis ipſis ſecernatur.

VIII. Gas carbonicum phthiſeos pulmonalis formam aliquam peculiarem levat, non penitus tollit.

IX. Lithonthryptica interna non contemnenda, cum egregium uſum ſaepius praeſtent et rationali modo explicari poſſit eorum efficacia.

Θεοδό-

Θεοδόσιος ὁ Ἰλιάδης

Παναγιώτῃ τῷ Νικολαΐδῃ

εὖ πράττειν.

Ἀρετῆς δὲ καὶ γλυκέων καμάτων στεφανȣμένων, πῶς ȣ̓κ ἂν κομιδῇ ἄτοπος εἴην, μὴ ἐπὶ διπλῇ οὕτως εὐημερίᾳ σοί τε, καὶ τῇ φιλτάτῃ πατρίδι συνηδόμενος; σοὶ μὲν εἰς λιμένα ἡδύν τε, καὶ προσηνῆ ὁρμισθέντι, ἵνα τοσȣ́των ἐτῶν ἔσπευδες, ἀφ' ȣ͂ ἤδη σοι ἐξὸν ἀνθρώπȣς εὖ ποιεῖν, ὃ δὴ μόνον εὐδαιμονία πέφυκεν ἀληθής· τῇ δὲ φίλῃ πατρίδι, ὅτι σε νῦν ὡς μεγαλέμπορον νῆα προσδέξεται, παντοδαπαῖς μὲν ἀρεταῖς κατηγλαϊσμένον, παντοίοις δὲ εἴδεσι παιδείας ἐμπρέποντα. Ἅλη, μȣσῶν τέμενος! σύ μȣ σφραγῖδα τοῖς λόγοις ἐπιτίθης τηλικȣ́τοις τὸν στεφανίτην ἀμείβȣσα· ȣ̓χ ὅπως γὰρ ἁπλῶ τῆς Παιωνείας στεφάνῳ, ἀλλὰ δὴ καὶ ὀνόματι εὐκλεεῖ τῆς τȣ͂ περικλεȣ͂ς Σύδενχαμ ἑταιρείας ἐκόσμησας, δῶρον ȣ̓ τὸ τυχὸν, ȣ̓δόλως τοῖς ὡς ἔτυχε διδόμενον. Σπεῦδε ȣ͂ν, σεβασμία μοι κορυφὴ, παρὰ τὴν φίλην γῆν, τὰ μέγιςα αὐτὴν, ὡς εἰκὸς, τῇ τε ἱερωτάτῃ τέχνῃ, καὶ οἷς ἄλλοις κομᾷς πλεονεκτήμασιν, ὠφελήσων.

> Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναὶς, καὶ Ἄπολλον, τοιȣ͂τοί μοι δέκα εἶτον ἀχαιῶν.

Χαίροις θεία κεφαλὴ, ἁπανταχȣ͂ ἡμῶν μεμνημένος. Ἐγὼ γάρ σοι τὴν μεταξὺ νῶν ἱερωτάτην φλόγα τῆς φιλίας ἐπόμνυμι, μηδέποτε σῶν ἀρετῶν μέχρις ἂν τȣ͂ ζῆν, καὶ τȣ͂ φρονεῖν μοι μετῇ, ἐπιλήσασθαι. Ἔῤῥωσο.

Ἐν Ἅλῃ τῆς Σαξωνίας,
Ὀλυμπιάδος χμγ'ης τὸ β'ον,
Μȣνυχιῶνος ὀγδόῃ μετὰ εἰκάδα.

Σταῦρος Μόσχȣ

Παναγιώτῃ τῷ Νικολαΐδῃ

εὖ ἔχειν.

Τῆς χαρμοσύνȣ ἡμέρας ἐπέσῃ δὴ, Φίλων ἐρασμιώτατε, ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ πανευκλεὴς μήτηρ Ἀκαδημία συνιδȣ̃σά σοι ὅσα τὸν ἄριςον Ἰατρὸν ἔχειν εἰκὸς, γέρας ἀξιόχρεων τῶν τοσȣ́των ἱερῶν πόνων τὸν παιώνειόν σοι στέφανον βραβεύει, σύνεδρόν σε τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ἀξιοπρεπῶς ἀναδεικνύȣσα, σέμνωμά τε καὶ ἀγλάϊσμα τῆς πατρίδος ἑλλάδος ἀνακηρύττȣσα. Ἀλλὰ τίσιν ἐγὼ λόγοις χρησάμενος τὴν τῆς ψυχῆς μȣ θυμηδίαν ὑπεμφήναιμι, τὴν δάφνην τῶν ἀθλημάτων σȣ μετὰ χεῖράς σε φέροντα ὁρῶντος, καὶ τὴν εὐκλεῆ τῶν Ἰατρῶν στολὴν περιβαλλόμενον; ἐμὲ γὰρ τὸ ὑπερβάλλον τῆς χαρᾶς, ȣ̉κ οἶδ' ὅπως, ἀνεπιτήδειον πρὸς λόγων ἀνθηρῶν ἀναζήτησιν διατέθεικεν· ἀλλὰ σὺ, ὦ Φίλη καὶ ἱερὰ κορυφὴ, ὁ διὰ πολλȣ̃ χρόνȣ τὸ ἐμὸν τῆς φιλίας ἀκίβδηλον διαγνȣ̀ς ἐπὶ κομψότητι καὶ εὐφραδείᾳ λόγων ὁρᾷς; τȣ̃το κἀμοὶ ἐνθυμȣμένῳ, ȣ̉δὲν, ἀλλ' ἢ ,,συγχαίρω σοι ἐκ μυχῶν τῆς καρδίας,, βοᾷν ἔπεισι, ἱκανὸν τȣ̃το τῷ τὴν ἐμὴν εἰδότι φιλίαν ἡγȣ́μενος. Τῇ δὲ κοινῇ πατρίδι, τῇ φίλῃ ἑλλάδι, ταύτῃ ἐγὼ συνήδεσθαι βȣ́λομαι, ὅτι ἐν σοὶ ἄνδρα ὄψεται, ȣ̉χ ὅπως τῆς ἱερᾶς τῶν ἀσκληπιαδῶν τέχνης ἀμφιλαφῶς ἐχόμενον, ἀλλὰ δὴ καὶ παντοίοις κομῶντα ἀρετῶν ἄνθεσι. Σοὶ γὰρ ἀληθῶς Φίλων κάλλιςε! ἔρως τῆς ἱερᾶς παιδείας εἰλικρινὴς ἐντέτηκται, διὸ καὶ ȣ̉ μόνον εἰς τὴν κλεινὴν ἐν Βιέννῃ τῶν σοφῶν ἐφοίτησας ςοὰν, ἀλλὰ καὶ τὴν περικλεῆ ἐν Ἄλλῃ ἀκαδημίαν κατέλαβες, ὅπȣ ἀκροατὴς περιφανῶν τε καὶ περιπύςων γέγονας ἀνδρῶν, Ῥεϊλίȣ κατ' ἐξοχὴν τȣ̃ πάνυ, ἀνδρὸς φημὶ τοιȣ́τȣ, οἷον πρὸς ἀξίαν εὐφημῆσαι ἡ ἐμὴ χεὶρ ἀδυνατεῖ· ἀπολαύσει τοίνυν ἐν σοὶ ἡ πατρὶς ἐπανιόντι ἄνδρα πολλῶν ἀνταξίȣ ἄλλων, φιλοφρόνως σε τὸν ἑαυτῆς ἀκίβδηλον ὑποδεχομένη γόνον, καὶ γενναίως τȣ̀ς σȣ̀ς ἐπαμειβομένη πόνȣς. Καρτερικῶς γὰρ, ὦ Φιλότης, διανύσας τὴν δυσάνοδον καὶ τραχεῖαν καὶ κρημνώδη τῆς ἱερᾶς παιδείας ὁδὸν, παρεγένȣ τέλος ἐπὶ τὴν πέτραν, ὅπȣ ἄλσος σοι ἱερὸν πρόκειται, ἵνα εἰσερχόμενόν σε στεφανώσῃ ἡ εὐδαιμονία τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ, ὥσπερ τȣ̀ς νενικηκότας τȣ̀ς μεγίςȣς ἀγῶνας· ἀλλὰ τῶν ἐπάθλων σοι, ὦ λῷςε, ἐπιβραβευομένων, μηδόλως ἡμῶν τε αὐτῶν μεμνημένος διάλειπε, τῶν σοί τε καὶ τῇ πατρίδι εὐχομένων τὰ λῷονα. Ἔῤῥωσο.

Ἐν Ἄλλῃ τῆς Σαξωνίας,

Μȣνυχιῶνος φθίνοντος τῷ αψηθ'ῳ.

Πανα-

Παναγιώτῃ Νικολαΐδῃ

Ἀθανάσιος Ἰωαννίδης

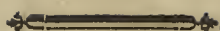
εὐδαιμονεῖν.

Τίς φυτὸν βρύον τοῖς ἄνθεσι θεώμενος οὐκ ἀγάλλεται, τὴν εὐκαρπίαν οἰωνιζόμενος; τίν' ἐκ εὐφραίνει λήϊον ἄρτι δεσμούμενον, καὶ ςάχυν ὥριμον ὑπισχνούμενον; τίνα δ' ἐ τέρπει νεαλὴς ψυχὴ, ἀρεταῖς τε καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένη; τοιἕτος Σύ γ' ὦ φίλος! ἀξιάγαστος γὰρ μὴ ὅτι γε τῶν ἐπὶ Σοὶ φιλοτιμουμένων χαρίτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς παιδείας. Ταύτῃ τοι καὶ ὁ ἱερὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ θίασος ἐληλυθότ' ἤδη, ἵν' ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἐκ παιδικῆς ἔσπευδες, στέφει Σε τῷ τῆς Παιωνίας στεφάνῳ, σύνεδρόν τε τοῦ οἰκείου χοροῦ ἀναδείκνυσιν, ἀναφανδόν σοι ἢ ἀξίῳ τὸ ἰᾶσθαι ἀσθενοῦσαν τὴν τῆς Ἀνθρωπότητος φύσιν ἐπιτρέπων.

Τί δ' οὖν ἔγωγ' ἐπὶ τούτοις προσείπω Σοι, πάντων συνήδεσθαί Σοι, καὶ τοῖς Σοῖς πλεονεκτήμασι τρυφᾶν φιλοτιμουμένων; οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ ἐμαυτοῦ ὅλῃ τῇ ψυχῇ τῷ δικαίῳ τῶν περὶ Σὲ ἐπαίνων συνεισφέρων, ἄλλῳ τινὶ πολὺ ἔμοιγε σπουδαιοτέρῳ τὸν νοῦν προσεπιβάλλω· ἐκεῖνα γὰρ ἄλλοις τε πολλοῖς κομψῶς ἄγαν εἴρειται, καὶ ἡ φήμη δ' αὐτὰ ὅσον οὔπω διαφοιτήσασα πανταχόσε διαγγελεῖ. Ἐμὲ δέ Σου τῆς φίλης κορυφῆς κεχωρισμένον, τοιοῦτον ἀφῃρημένον φίλον τίς φιλοσοφεῖν ἀναγκάσειε; πῶς ἔγωγε ὁτοσοῦτον χρόνον τῆς σῆς ἀκιβδήλου ἀπολαύσας φιλίας, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἡδονήν τε, καὶ ὄνησιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐν ταῖς τῆς ἱερᾶς τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνης μελέταις καρπωσάμενος, πάντα νῦν γ' ἐξαπίνης συναποδημοῦντά Σοι ὁρῶν, φέρειν ἔχοιμι; Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα καθ' ἡμῶν ἡ δυσμενὴς τύχη, ὡσημέραι τὰ ἡμέτερα πρὸς τὸ δοκοῦν μεταποιοῦσα, καὶ μηδὲν ἡμῖν μόνιμον καταλειποῦσα. Τί δ' ἡμεῖς; παύσομεν διὰ τὸ ἀπόντας εἶναι ἀλλήλους ἀγαπῶντες; οὐμενὲν· σπεύδωμεν δὲ μᾶλλον, εἴγ' ἡμᾶς ἀεὶ συνεῖναι πεφθόνηται, κρείττους ταύτης ἀναδειχθῆναι, ςήλῃ τε χαλκῇ τῇ τῆς διανοίας ἀλλήλὲς ἐντυπώσαντας, τὴν συνεχῆ μνήμην ἀντὶ τῆς θέας ἔχειν, ἀλλήλοις θ' ὁμιλεῖν, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκδιηγεῖσθαι ὀργάνοις τῆς τῶν ἀποδημούντων συντυχίας χρωμένους. Ὁ δέ γε τοσούτῳ φιλίας δεσμῷ ἡμᾶς συνάψας Φίλιος ταῖς ἡμῶν δεήσεσι καμφθεὶς, εὖ οἶδ' ὅτι συνάξει ποθ' ἡμᾶς τῷ σώματι, οὐ μὴν δὲ τῇ ψυχῇ ἀπ' ἀλλήλων διϊςαμένους. Ἔρρωσο καὶ εὖ δοκιμῶν εὖ πράττε, φίλων εἰλεικρινέστατε!

Ὀλυμπιάδος χμγ'ης. τὸ β'ον. Μενυχιῶνος ε'η. ἐπὶ εἰκάδι.
Ἐν Ἅλλῃ τῆς Σαξωνίας.

Μ. Σ.

Μ. Σ. Τενέδιος

Παναγιώτῃ Νικολαΐδῃ

εὖ πράττειν.

Ξείνων δ᾽ εὖ πρασσόντων ἔσαναν
αὐτίκ᾽ ἀγγελίαν
ποτὶ γλυκεῖαν ἐσλοί.

Εἰ δέ τις, οἷος ἐγὼ, ᾧ περ ἐχ ὅπως σῷ φίλῳ κληθῆναι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ μέγιςα ὑπὸ τῆ θειοτάτε σε μήτρῳ εὖ παθεῖν κατ᾽ εὐκληρίαν ἐγένετο, σῶν ὑψηλῶν καμάτων ἄωτον γλυκὺν σιγώη, ποίας ἂν ὕβρεως γραφὴν ἀποφύγοι, ὁπότε πάντες οἱ σὲ εἰδότες συνήδεσθαί σοι σπεύδεσι, καὶ μάλα ἐν δίκῃ. Ἐπ᾽ ἀρετὴν γὰρ τὸ πάτριον ἔδος καὶ τὴν πατρῴαν ἑςίαν ἀπολιπὼν, εἰς Γερμανίαν ἀπῆρας τὴν — — νῦν τῶν Ἑλλήνων Αἴγυπτον, ἵνα δὴ πολλοῖς ἱερεῦσι τῆς ἀληθείας ὁ ἐργάνης ἀθηνᾶς σὺ θεραπευτὴς συγγενόμενος, καὶ παρὰ πάντων τὰ κάλλιςα τῶν ἀνθέων ἀπολεγόμενος, τὸν ἀριπρεπέςατον τετονὶ συνέπλεξας ςέφανον, ὃν τῇ θεσπεσίῳ σε κορυφῇ οἱ ἐν Ἄλλῃ, ἣν ἐγὼ μητέρα χρυσοςεφάνων ἀέθλων, καὶ ἀληθείας δέσποιναν ἂν προσείποιμι, δαιμόνιοι ἄνδρες ἐπέθηκαν, ἐνορῶντές σοι, ὅσα τὸν τῆ Ἀσκληπιῆ θιασώτην, τὸν τὸ μέγιςον τῶν ἐν ἀνθρώποις, τὴν ὑγείαν, ἐπιτετραμμένον, ἔχειν νομίζεται. Καὶ δὴ ἠνέωκταί σοι νῦν ὁ τῆς πανακείας λειμὼν

— — — ἔνθα μάλ᾽ αἴθρη
πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ᾽ ἐπιδέδρομεν αἴγλη.

ὅθεν ἐπὶ τὸ φίλον ἔδος αὖθις ἐπάνει ἅμερος γυιαρκέος ἀνωδυνίας· κατὰ Πίνδαρον, τέκτων, μέγιςον ὄφελος τοῖς φίλοις ἐσόμενος Ἕλλησι. Πηλίκον σκιρτήσει ἡ σεβασμιωτάτε τῆ λάμπρε ψυχὴ ἀγγελθέντος τῆ σῆ εὐτυχήματος, ὅτι σὲ τηλικῆτον ἤδη ὄντα προσδέξεται! ὅσον δ᾽ ἐγὼ ἀλῆμαι τῆς φίλης μοι θέας σε ἀξιωθεὶς, καὶ τὴν ςεφανῖτιν σε κορυφὴν προσπτυξάμενος. Ἔῤῥωσό μοι φίλτατε.

Ὀλυμπιάδος χμγ΄ τὸ β΄ᵛ.
Μενυχιῶνος γ΄ᵠ. μεσῆντος

Βιέννῃ.

